

DanmarksDeklarationen
– erklæring om en dansk dagsorden for
bæredygtig udvikling i det 21. århundrede

UDGIVET AF
Netværket for økologisk folkeoplysning
og praksis / Øko-net
Svendborgvej 9, Ollerup
5762 Vester Skerninge
Telefon 62 24 43 24
Telefax 62 24 43 23
eco-net@eco-net.dk
www.eco-net.dk

SEKRETARIAT FOR
DANMARKSDEKLARATIONEN
Lars Myrthu-Nielsen, sekretariatsleder
Steen Puggaard, projektleder

REDAKTION
Peter Hesseldahl, journalist og forfatter
Jørn Ulrick Moos, chefkonsulent,
Teknologisk Institut
Steen Puggaard, projektleder, Øko-net
(ansvarshavende)
Anne Mette de Visser, cand. agro.,
Ph.d.-stipendiat, RUC

LAYOUT
Lars Møller Nielsen

TRYK
Phønix-Trykkeriet A/S
Registreret under EUs forordning for
miljøstyring EMAS

PAPIR
150 gram RePrint

OPLAG
3000

ISBN
87-988167-0-5

Oktober 2000

STØTTET AF
DanmarksDeklarationen og
processen bag er støttet af:
Den Grønne Fond
År 2000 Fonden

Indhold

DANMARKSDEKLARATIONEN

VÆRDIER OG VISIONER FOR DET 21. ÅRHUNDREDE	4
---	---

ANBEFALINGER TIL EN NATIONAL STRATEGI FOR BÆREDYGTIG UDVIKLING I DANMARK	8
--	---

DANMARKSDEKLARATIONENS BAGGRUND OG TILBLIVELSE	16
---	----

TILSLUTNING VED UNDERSKRIFT	18
---------------------------------------	----

BILAG 1	19
-------------------	----

BILAG 2	22
-------------------	----

Værdier og visioner for det 21. århundrede

ÉN KLODE

Vi bor alle på den samme klode og er indbyrdes afhængige af hinanden og af naturen. Vi ønsker, at alle mennesker får lige muligheder for at leve en værdig tilværelse med høj livskvalitet og en rig natur.

Teknologien knytter mennesker og natur over hele kloden stadig tættere sammen i et komplekst væv. Det er derfor i alles interesse, at alle dele af fællesskabet kan trives. En bæredygtig livsstil indebærer, at vi påtager os et medansvar for alle de kredsløb og samspil, vi er en del af – miljømæssigt og socialt.

Mennesket, vores fællesskaber og naturen skal stå i centrum for samfundets udvikling. Vi ønsker en udvikling

- der bygger på alle menneskers lige ret til at bruge af klodens ressourcer i nutiden og fremtiden
- som respekterer, at der findes grænser for forbrug af råstoffer og arealer og for udledning af forurenende stoffer
- der i sin planlægning og styring er baseret på demokratiske principper om indflydelse og deltagelse ud fra et langsigtet og globalt perspektiv
- der viser omsorg for de naturlige processer og den vilde flora og fauna
- som respekterer naturen som værdifuld i sig selv

Der er stor ulighed i verden i dag, og opfyldelsen af de grundlæggende behov for verdens fattige har afgørende betydning. Som et af verdens rigeste lande bør Danmark gå foran og vise solidaritet med verdens fattige og katastroferamte. Traditionelle former for økonomisk bistand har vist sig ikke at slå til. Nye måder at give hjælp til selvhjælp på skal udvikles, og der skal især skabes retfærdige vilkår for samhandel. Det indebærer, at vi i de storforbrugende lande må reducere vort råstof-forbrug til et globalt bæredygtigt niveau for at give plads til, at andres velstand og udnyttelse af klodens naturgrundlag kan vokse.

Klodens økosystemer er sårbare og uerstættelige. Artsudryddelse er toppen af et isbjerg, der består af omfattende forringelser af livsvilkårene for dyr og plantelivet i de fleste egne på kloden. Danmark er et af de lande, hvor denne proces er længst

fremskreden. Det meste af landet er bebygget, eller det er opdyrket som marker eller plantager. Kun få procent af det samlede areal rummer endnu uforstyrrede levesteder med oprindeligt dyre- og planteliv.

Naturen er et gode i sig selv, og oplevelsen af naturen og dens anvendelse er afgørende for, om nuværende og fremtidige generationer forstår nødvendigheden af en bæredygtig udvikling. Der er derfor i Danmark behov for en særlig indsats for at beskytte den vilde flora og fauna og for at udnytte naturens ressourcer med større omhu og respekt.

DET GODE LIV

Udviklingen af et bæredygtigt samfund må baseres på en indsigt i nødvendigheden heraf, forenet med visioner om “det gode liv”.

Penge har i en periode været gjort til altings målestok og til et mål i sig selv. Men for langt de fleste danskere er det ikke længere materielle behov, der er de mest påtrængende. På mange måder har den udvikling, der skabte vores velstand, endda nået et punkt, hvor mere af det samme gør større skade end gavn. Det, vi ønsker nu, står på mange måder i modsætning til øgede produktivitetskrav, et accelererende tempo og voksende risici i et samfund, hvor der konkurreres for at maksimere økonomisk vækst. Nu er det tid at vægte andre værdier højere og udnytte det samfundsmæssige overskud til at opnå disse mål.

I det 21. århundrede må vi udvikle samfundsstrukturer som

- fremmer et rummeligt og tolerant samfund, hvor der er plads til og brug for alle
- øger mulighederne for et aktivt, tilfredsstillende og ikke-nedslidende arbejdsliv og tiden til et familie- og privatliv
- opmuntrer os til at være kreative og skabe ting, der rækker ud over det strengt rationelle og nødvendige
- giver os bedre mulighed for at vise nærhed og drage personlig omsorg
- fremmer et sundt og giffrit miljø, indendørs som

udendørs, med ren luft, giffrit drikkevand og naturligt sunde fødevarer, fri for kunstige tilsætningsstoffer

- gør det muligt at opleve en dynamisk og vild natur, og ikke kun en styret og stækket natur

Disse fordringer udtrykker en opfattelse af “det gode liv”, hvor rigdom og udvikling ikke kun måles i penge og materielt forbrug.

Vores teknologi og demokratiske traditioner giver mange muligheder for vækst og udvikling i det ikke-materielle: I viden, kunst, kvalitet, omsorg, undervisning, sundhed, oplevelser, kommunikation og fællesskab. Det kræver at vi politisk, erhvervsmæssigt og personligt bliver i stand til at tænke langsigtet og træffe afgørelser, hvor det rent økonomiske ikke er den afgørende faktor.

DET LOKALE ER UD GANGSPUNKTET

Bæredygtig udvikling er en samfundsmæssig forandringsproces, hvor nye mål og værdier løbende skal udvikles. Der er ikke kun ét bæredygtigt samfund eller kun én måde at leve bæredygtigt på. Men et bæredygtigt samfund er nødvendigvis et kredsløbssamfund, baseret på vedvarende energikilder. En bæredygtig livsstil hænger derfor tæt sammen med det sted, man bor.

Globaliseringen har gjort det ekstreme til det normale. Det er billigere og nemmere at købe importeret mad og benzin fra fjerne olieklender end at leve af lokale fødevarer og udnytte vedvarende energi. Den globale udveksling af viden og kultur er en forudsætning for vores velstand og livskvalitet, men et bæredygtigt samfund må med hensyn til fysiske ressourcer fokusere langt mere på det nære og lokale.

Det normale må være, at maden, energiforsyningen og råmaterialerne i produktionen afspejler de lokale forhold og ressourcer. I et bæredygtigt samfund er det ikke alene muligt, det er også lettest og billigst at klare hverdagens aktiviteter og behov med et minimum af transport. I praksis indebærer det bl.a., at det skal være lettere at bo og arbejde i landdistrikterne, og at der tilsvarende skal “mere

økologi ind i byerne”, f.eks. i form af decentral energiforsyning, parker, haver og hønsegårde. En stærkere lokal forankring fører til en rigdom af forskellighed frem for en global ensartethed. Nærhed synliggør desuden langt bedre de miljømæssige og sociale sammenhænge, vi indgår i.

STYRK VILKÅRENE FOR DET LOKALE FÆLLESSKAB

De fleste opgaver inden for det sociale område samt pasning og pleje af børn, gamle og handicappede bliver i dag varetaget af det offentlige. Det har betydet at mange sociale relationer er blevet professionaliserede og kun eksisterer i kraft af, at der ydes løn til den ene part. Samtidig er mange private, sociale netværk blevet svagere, hvilket har været medvirkende til en marginalisering af befolkningsgrupper.

Alle mennesker har brug for at være en del af et fællesskab. Især børn har brug for at opleve et fællesskab med mange voksne og mange typer aktiviteter. En modernisering af velfærdssamfundet bør indebære, at vi styrker de private, sociale relationer og lokale fællesskaber, hvor der er brug for alle. En styrkelse af det sociale og kulturelle fællesskab er vigtig, ikke mindst hvis vores kultur skal udvikles til at optage den økologiske dimension i sig.

NYT LIV TIL DEMOKRATIET

Teknologiudvikling, grænseoverskridende miljøproblemer og global udveksling af varer og tjenester indebærer nye afhængighedsforhold og nye løsningsmuligheder.

En stærkere lokal forankring kræver øget beslutningskompetence til lokale forvaltninger og borgere og indeholder oplagte muligheder for nyt liv til nærdemokratiet. Det nationale niveau skal udstikke rammerne for den lokale forvaltning, hvor hensynet til helheden sikres via løsninger på tværs af traditionelle sektor- og myndighedsgrænser. Hvis det skal lykkes at mobilisere civilsamfundet og er-

hvervssektorerne i bæredygtige løsninger og afprøvning af nye adfærdsmønstre, forudsætter det nye demokratiske dialog- og samarbejdsformer mellem myndigheder, borgere, eksperter og virksomheder.

På det overnationale niveau må der igangsættes en politisk globalisering, som kan beskytte de lokale fællesskaber og de fælles ressourcer og afbalancere de negative effekter af den kommercielle globalisering. Der er stort behov for internationalt forpligtende samarbejde i en vifte af civile, juridiske, politiske og demokratiske institutioner på internationalt plan. Derfor må der på alle niveauer eksperimenteres med nye styreformer og nye beslutningsfora.

EN NY ØKONOMISK TYNGDELOV

I økonomisk sammenhæng er naturen grundlaget for al produktion, herunder menneskeskabt kapital. Målet må være, at vi opretholder potentialet for en vedvarende produktiv udnyttelse af vores naturgrundlag, og at vi dermed giver mulighed for opfyldelse af fremtidige, endnu ikke definerede behov.

I et bæredygtigt samfund må det økonomiske system derfor klart afspejle de rammer, vores naturgrundlag og vore fælles værdier sætter for produktion og forbrug. Her belønner den økonomiske logik, at man tager hensyn til miljøet. Den enkelte kan ikke bare bruge løs af ressourcerne, uden i det mindste at betale en høj pris for overforbrug eller nedslidning af naturgrundlaget. Det bæredygtige bør være det oplagte valg, fordi det er nemt, godt og billigt.

Også på investeringsområdet skal det kunne betale sig at investere i bæredygtig produktion, der ikke medfører samfundsmæssige ekstraomkostninger. I dag er det desværre ofte omvendt, idet man kan opnå fortjeneste ved ødelæggelse, egoisme og kortsyn. Det viser, at en bæredygtig udvikling kræver regulering af markedskræfterne for at påvirke såvel omfanget som arten af produktion, forbrug og investeringer.

Der er dog områder, hvor markedet ikke evner at regulere produktion og forbrug i en bæredygtig retning, og hvor der er behov for politiske beslutninger.

TEKNOLOGIEN SKAL UNDERSTØTTE DET MENNESKELIGE

Teknologi kan forstærke den menneskelige beslaglæggelse af naturen, men teknologien kan også omfatte de metoder og redskaber, der er forudsætningen for et godt liv, uden at overskride rammerne for bæredygtighed. Formålet med teknologien skal være at understøtte mennesket så det kan opleve og udnytte dét, der er kernen i det menneskelige.

Udviklingen inden for bioteknologi og kunstig intelligens har fundamentalt udfordret menneskets rolle, og hvad det vil sige at være menneske. Den har vist os, at vi ikke kan udvikle teknologien, løstrevet fra de værdier og de mål for samfundsudviklingen, vi har. Vi ser ingen mening i genetisk manipulering og indgriben i livets mest fundamentale processer blot med det formål at opnå en kortsigtet konkurrencefordel på markedet. Det er helt centralt, at vi formår at styre den teknologiske udvikling. Ellers risikerer vi at stå som fremmede i en verden, underlagt systemer, vi selv har skabt.

Et vigtigt sigte for teknologisk udvikling må være en mere effektiv anvendelse af knappe naturressourcer. Principielt bør det bæredygtige samfunds teknologi være baseret på ugiftige, nedbrydelige og genanvendelige stoffer samt vedvarende energikilder.

Det er med disse mål for øje, at vi skal vurdere og stille krav til ny teknologi.

OMSTILLINGEN TIL ET BÆREDYGTIGT SAMFUND

Samfundets strukturelle og organisatoriske opbygning, lovgivningen og det økonomiske system er her i starten af det 21. århundrede stadig indrettet

på at understøtte en industrialisme, der bygger på fortsat vækst i ressourceforbruget. Dette skaber mange barrierer for en bæredygtig handlemåde. Disse barrierer må identificeres, og systemerne forandres så de svarer til nye tiders realiteter og mål.

Vi må indrette et samfund, der favoriserer bæredygtig produktion og gør det oplagt og nemt at vælge en bæredygtig livsstil såvel i byerne som på landet. En bæredygtig livsstil kan også være et positivt tilvalg: noget man gør, fordi det er tiltrækkende, udfordrende, tilfredsstillende, meningsfuldt, smukt og rart.

På den ene side handler denne omstillingsproces om at sætte gang i udvikling, nytænkning og eksperimenteren: nye organisationsformer, nye beslutningsfora, nye produktionsformer, nye teknologier og nye livsstile.

På den anden side handler det om at afdække og afvikle de strukturer af lovgivningsmæssig, økonomisk, organisatorisk og kulturel art, som understøtter ikke-bæredygtige produktions- og livsformer, og som står i vejen for bæredygtige løsninger.

En sådan omstilling kræver en involvering af alle i samfundet og af alle niveauer. Der er behov for en indsats fra regering og Folketing, som fremmer, støtter op om og fjerner hindringer for den lokale og den private indsats. Der er også behov for en indsats for at sikre helhedssynet og det globale perspektiv og for at fremme det internationale samarbejde om bæredygtighed.

Vi tror på, at de fleste mennesker ønsker at bidrage til en bæredygtig verden i fællesskab med andre, med aktivt medspil fra Folketing, regering og myndigheder og med reel indflydelse på udviklingen.

På denne baggrund fremsætter vi følgende anbefalinger til den nationale strategi for en bæredygtig udvikling i Danmark.

Anbefalinger til en national strategi for bæredygtig udvikling i Danmark

1. Princippet om bæredygtighed skal indskrives i grundloven og indarbejdes i retspraksis
2. En ny økonomisk tyngdelov skal indføres
3. Renere teknologier skal fremmes
4. Et bæredygtigt arbejdsliv skal prioriteres
5. Den vilde flora og fauna skal sikres bedre levevilkår
6. Det offentlige skal gå foran som grøn forbruger og grøn virksomhed
7. Lokalsamfundene skal styrkes
8. Der skal skabes rum for folkelig involvering i og dialog om bæredygtig udvikling
9. Danmark skal gå foran i arbejdet for global solidaritet
10. Et integreret sæt af bæredygtighedsindikatorer skal udvikles

1. PRINCIPPET OM BÆREDYGTIGHED SKAL INDSKRIVES I GRUNDLOVEN OG INDARBEJDES I RETSPRAKSIS

Der er i dag en række retlige barrierer for en bæredygtig udvikling, og der er behov for omstilling til en bæredygtig retsorden. En sådan er en forudsætning for reelt at sikre borgernes mulighed for at deltage i beslutningsprocesser og for at sikre helhedsvurderinger og realisering af miljøhensyn i alle sektorer. Et vigtigt skridt i retning af omstilling til en bæredygtig retsorden er at grundlovssikre et bæredygtighedsprincip om såvel ret som pligt til bevarelse af naturgrundlaget og et rent miljø. Det vil befordre en generel omstilling af den retlige tankegang og af de principper, der anvendes ved fortolkning af regler og udøvelse af skøn.

Bæredygtighedstanken er ikke i dag en del af den danske grundlov, som først og fremmest er præget af frihedsrettigheder for den enkelte, bl.a. beskyttelse af ejendomsrettens ukrænkelighed.

Det afspejles i retspraksis, bl.a. sådan at sagsøger normalt skal være berørt individuelt og direkte for at opnå retslig beskyttelse af miljøet. Der er behov for en ændring af den retlige tankegang sådan at såvel enkeltpersoner som borgergrupper og miljøorganisationer sikres mulighed for retslig beskyttelse af de fælles ressourcer, naturen eller fremtidige generationers interesser.

I de fleste moderne grundlove er bæredygtighed indskrevet som en del af de grundlæggende værdier. F.eks. fik Norge og Finland i løbet af 1990'erne indført grundlovsbestemmelser om bæredygtig udvikling. I disse lande har retspraksis således bidraget til en udvikling, der er præget af en forståelse for, at individuelle interesser ikke altid er dem, der skal beskyttes mest.

Den danske grundlov bør fastlægge både en materiel og en processuel ret til beskyttelse af de fælles ressourcer. Borgere skal have en grundlovsfæstet ret til et miljø som sikrer sundhed og til en natur, hvis produktionsevne og mangfoldighed bevares. Grundloven skal også sikre såvel enkeltpersoner som borgergrupper og miljøorganisationer en ret til miljøoplysninger, deltagelse i beslutningsprocesser der går forud for vedtagelse af regler og afgørelser, klageadgang til administrative myndigheder samt søgsmål ved domstolene. Samtidig bør grundloven fastlægge en pligt såvel for borgere som for myndigheder til at disponere over naturens ressourcer ud fra en langsigtet og helhedsorienteret betragtning, der sikrer de samme rettigheder også for fremtidige generationer.

- *Regering og Folketing opfordres til at tage initiativ til en grundlovsrevision, hvor et bæredygtighedsprincip om bevarelse af naturgrundlaget indskrives som en del af de grundlæggende værdier i det danske retssystem, både som materiel og processuel ret og som pligt for borgerne, samt som pligt for myndighederne.*

2. EN NY ØKONOMISK TYNGDELOV SKAL INDFØRES

Arbejdskraft skal gøres billig, og knappe naturressourcer samt forurenende produkter og aktiviteter dyre

En økologisk skattereform, der letter beskatningen på arbejde og i stedet henter pengene hjem på resourceforbruget, kombineret med grønne afgifter, der anvendes rent adfærdsregulerende, kan ændre de økonomiske spilleregler til at fremme en bæredygtig udvikling.

Højere priser på ressourcer og lavere lønomkostninger vil ændre sammensætningen af arbejdsmarkedet og den form for teknologi, der investeres i at udvikle. Det betyder, at vi bedre vil kunne købe ting og tjenester, der har krævet en stor menneskelig indsats i form af forskning, design, håndværk, omsorg etc. Det vil kunne betale sig at få ting repareret i stedet for at smide væk og købe nyt. Vi vil få råd til at bruge mere tid på at gøre tingene ordentligt, fordi arbejdskraft bliver billigere. Samtidig vil det blive dyrere at importere varer langvejs fra og dyrere at rejse langt for at arbejde. Dette vil dels fremme brugen af lokale ressourcer, dels vil det sætte skub i brugen af elektronisk kommunikation som erstatning for fysisk transport og rejser.

Så længe prisen på transport er urealistisk lav, vil den bedre elektroniske kommunikation snarere give os nye grunde til at rejse for at møde mennesker og steder, vi har kommunikeret med på nettet. En afgiftsbelægning af transport er derfor afgørende for, at udviklingen af informationsteknologien ikke vil føre til en stadig mere resourceforbrugende livsstil. Også det boom i verdenshandelen, som forventes i kølvandet på WTO-aftalerne om frihandel, må imødegås. Hvis ikke verdenshandelen er baseret på tilnærmelsesvist "realistiske" priser på råstoffer og omkostninger ved transportarbejde, vil WTO-aftalerne virke destruktive og sætte yderligere fart i en økonomisk udvikling, der miljømæssigt er helt ude af balance.

- *Vi opfordrer regering og Folketing til at gå videre med en grøn skatte- og afgiftspolitik, der lader knappe naturressourcer bære beskatning, mens beskatningen af arbejde lettes, og som lader forurenende produkter og aktiviteter bære afgifter og dermed stiller miljøvenlige alternativer bedre i konkurrencen.*

Indfør forbrugsafhængig betaling kombineret med "ikke-forbrugs-belønning"

Adfærdsregulering via grønne afgifter og økonomiske incitament kan skrues sammen på mere eller mindre effektive og retfærdige måder. På en række områder bør der indføres direkte forbrugsafhængig betaling og dermed belønning af "ikke-forbrug" og miljørigtig adfærd.

Princippet bør være tosidet, således at “ressourceforbrugere” og “miljøbelastere” betaler, hvorimod “ikke-forbrugere” belønnes økonomisk. F.eks. bør de private omkostninger ved bilkørsel omlægges, så vægtafgift og evt. også forsikringspræmie bliver billigere, jo mindre man kører, evt. kombineret med en afgiftssats pr. kørt kilometer.

- *Vi opfordrer regering og Folketing til at indføre princippet om “forbrugsbetaling”, kombineret med “ikke-forbrugs-belønning” på miljø- og resourceområdet.*

Investeringer i bæredygtighed skal fremmes

Det er vigtigt at fremme investeringer i bæredygtig teknologi og projekter, der bygger på bæredygtighedsprincipper. Denne type projekter vil typisk have en lang tidshorisont eller på anden måde komme til kort over for krav om maksimering af økonomisk afkast. Pensionskasserne råder over mange investeringsmidler, som er bundne over en årrække. Samfundet understøtter pensionsopsparinger via skattefradrag og bør derfor med rimelighed kunne stille krav til investeringen af disse midler.

- *Vi opfordrer regering og Folketing til at stille krav om, at pensionskasser og andre institutionelle investorer investerer i bæredygtig udvikling. Et vigtigt skridt er her at sikre, at disse investorer kan investere også i mindre virksomheder og langsigtede projekter, uden at komme i konflikt med lovgivningsmæssige og formelle krav om maksimalt afkast på kort sigt.*

3. RENERE TEKNOLOGIER SKAL FREMMES

Mindre ressourceforbrug og affaldsdannelse

Ud fra en beregning af det økologiske – miljømæssige – råderum kan det fastslås, at vi i de rige vestlige lande inden for de nærmeste årtier skal reducere vores forbrug af råstoffer og udledningen af forurening med 90%, en såkaldt faktor 10. I Nordisk Ministerråds udredningsarbejde om faktor 4 og faktor 10 konkluderes det, at det med de nu kendte teknologier er muligt at reducere ressourceforbruget med en faktor 4 i år 2030 og en faktor 10 i år 2050. Af konklusionen fremgår det også, at

dette ikke er muligt uden radikale ændringer i såvel individuelle og samfundsmæssige værdier som i lovgivningen. Samme konklusioner er blevet fremført af forskere og miljøorganisationer andre steder i Europa.

I forbindelse med en faktor 10-reduktion vil det teknisk og materielt set være nødvendigt med tiltag inden for følgende områder:

- Udvikling og anvendelse af mere holdbare produkter (længere levetid)
- Udvikling og anvendelse af dematerialiserede produkter (dvs. produkter, der kan levere samme service eller ydelse med mindst 10 gange mindre forbrug af råstoffer)
- Øget genbrug og genanvendelse bl.a. i form af industriel symbiose (hvor affald fra én industri bruges som input i en anden)
- En generel stagnation eller et direkte fald i forbruget (ydelse og produkter pr. borger)

- *Vi forventer, at regering og Folketing vil leve op til folketingsbeslutningen fra 1995 om at kommende miljøhandlingsplaner skal bygge på tankegangen om det økologiske råderum. Ved udarbejdelsen af den nationale handlingsplan for bæredygtig udvikling opfordrer vi til at tage udgangspunkt i tankegangen om det økologiske råderum og det heraf afledte ambitionsniveau om at reducere samfundets samlede råstofforbrug såvel som affaldsdannelse med en faktor 10 inden år 2050.*

På CO₂-området har den danske regering vedtaget at reducere udledningen med 20% i forhold til 1988 inden år 2005. Energiplanen “Energi 21” fra 1996 indeholder sigtemål om 50% reduktion i CO₂-udledningerne i år 2030 i forhold til 1990. Skal Danmark imidlertid opfylde sin andel af en global forpligtelse om at stabilisere – og på sigt reducere – drivhuseffekten, er det nødvendigt med en reduktion i størrelsesorden ca. 50% allerede i år 2010 i forhold til 1990! Både praktisk og teknologisk er det muligt at reducere CO₂-udledningerne betydeligt, uden at det behøver at betyde nedsat velfærd. Ifølge Miljø- og Energiministeriet kunne det samlede energiforbrug halveres ved at foretage en konsekvent udskiftning af eludstyr til det mest energieffektive på markedet.

- *Vi opfordrer regering og Folketing til at fremme udnyttelsen af de store muligheder for energibesparelser i alle sektorer og fremme overgangen til vedvarende energi for som minimum at nå sin CO₂-målsætning i år 2005 og de sigtemål, som den danske regering har opstillet om en halvering af CO₂-udledningen. Et af virkemidlerne hertil bør være at hæve prisen på energi, så den i langt højere grad afspejler de samfundsmæssige omkostninger.*

Udfasning af farlige stoffer

Der bruges i Danmark i dag omkring 20.000 forskellige kemiske stoffer. Kun en del af disse stoffer er undersøgt for deres virkning på sundheden eller miljøet. Af disse har Miljøstyrelsen registreret ca. 1.400 stoffer, som har betænkelige sundheds- og miljømæssige effekter. Det er stoffer, der stadig benyttes i Danmark, og som er kræftfremkaldende, skadelige for forplantningsevnen og arveanlæggen, allergifremkaldende, miljøfarlige eller på anden måde meget giftige.

- *Vi kan som borgere ikke acceptere, at hensyn til bestemte erhvervsinteresser sættes over hensynet til vores og vores børns liv og sundhed, og opfordrer regering og Folketing til at forbyde brugen af farlige stoffer uden at afvente de alt for langsomt fremadskridende internationale bestræbelser på området.*

Forskning og udvikling

En omlægning til bæredygtige samfundsstrukturer og adfærdsmønstre bør understøttes af nye, rene teknologier, der reducerer stof- og energiforbrug, materialespild, brug af skadelige stoffer mv.

- *Regering og Folketing opfordres til i sin forsknings- og udviklingspolitik at prioritere udvikling af renere teknologier. Områder, der også eksport- og beskæftigelsesmæssigt rummer et betydeligt potentiale for Danmark.*

Relevante indsatsområder vil f.eks. være:

- Miljømæssige perspektiver ved informations-teknologien og digitaliseringen
- Brændselsceller
- Biomaterialer til afløsning af plast
- Robot-/sensorteknologi til affaldssortering

- Økologiske driftsformer i jordbruget
- Erstatning af miljøfremmede stoffer
- Miljøvenligt byggeri og byøkologi

4. ET BÆREDYGTIGT ARBEJDSLIV SKAL PRIORITERES

Et bæredygtigt arbejdsliv indebærer, at alle kan arbejde et helt liv uden at blive syge og nedslidte af deres arbejde. Det vil sige, at der skal skabes et fysisk og psykisk sundt miljø på alle arbejdspladser. Arbejdsskader skal forebygges og udstødningen fra arbejdsmarkedet standses. Det vil være til gavn for både den enkelte og for samfundet.

Udviklingen af et bæredygtigt arbejdsliv skal desuden tage afsæt i helhedstænkning. Det indebærer, at arbejdsmiljøforhold også skal ses i forhold til organisatorisk og teknologisk udvikling, og at samspillet mellem arbejdsliv og privatliv skal bringes i fokus.

- *Regering og Folketing opfordres til at indarbejde en forebyggende arbejdsmiljøindsats i de politiske initiativer, der berører arbejdsmarkedet. Ud over arbejdsmarkedspolitikken gælder det især miljø-, social-, erhvervs-, sundheds- og uddannelsespolitikken.*

Medarbejderne skal deltage aktivt i virksomhedernes miljøindsats, og deres faglige indsigt og erfaringer skal inddrages i bestræbelserne på at opnå miljøforbedringer. Dette indebærer, at medarbejderne uddannes i forebyggende miljøarbejde for at opnå kompetence til at handle i relation hertil. Udviklingen af miljøkompetencer forudsætter, at der sættes fokus på læreprocesser samt viden og kompetence i virksomhederne.

- *Regering og Folketing opfordres til at indføre virkemidler, der kan støtte opbygningen af helhedsorienterede miljøkompetencer i alle virksomheder med medarbejderne som forandringsaktører.*

5. DEN VILDE FLORA OG FAUNA SKAL SIKRES BEDRE LEVEVILKÅR

Mange års tilbagegang for det vilde plante- og dyreliv i Danmark skal vendes, og der skal gives større rum for naturens dynamik. Naturens stabilitet og evne til at genfinde balance skal styrkes, og naturen skal tættere på nutidens og fremtidens danskere.

Derfor opfordres regering og Folketing til

- *at yde en særlig indsats for at sikre levesteder i større sammenhængende naturområder – og integreret i jordbrugslandskabet*
- *at afsætte midler til øget naturgenopretning*
- *at iværksætte tiltag, der kan fremme grønne og ufriserede “åndehuller” for såvel mennesker som vilde planter og dyr i byzonerne, herunder en neddrosling af pleje og “frisering” af offentlige arealer, samt udfasning af brug af pesticider på offentlige arealer*
- *at justere naturbeskyttelseslovens adgangsregler med det formål at forbedre adgangsforholdene bl.a. til det åbne land. Dette bør ske ud fra en nøje afvejning af adgangshensynet og hensyn til følsomme naturområder og følsom jordbrugsdrift*
- *at undersøge potentialerne i “flersidig arealanvendelse”, både som forvaltningsprincip og som driftsprincip inden for jordbruget*
- *at opstille konkrete nationale natur- og miljømålsætninger som led i et “bæredygtighedsbudget”*
- *at stille krav til kommuner og amter om lokale natur- og miljømålsætninger*

Da jordbrugslandskaberne udgør størstedelen af Danmark uden for byzonerne, er det af stor betydning for den vilde flora og fauna, at naturhensynet integreres i jordbrugspraksis.

Regering og Folketing opfordres til

- *at stille krav om udfasning af brugen af pesticider i jordbruget*
- *at iværksætte tiltag, der kan fremme ekstensive driftsformer i land- og skovbrug, bl.a. ved at koble jordbrugsstøtten til natur- og miljøkrav og ved øget tilskud til omlægning til økologiske- og naturnære driftsformer*

Borgerne skal samtidig have indflydelse på naturpolitikken og inddrages i natur- og miljøforvaltningen. Hvilken natur vi skal have hvor i Danmark bør bestemmes i et samspil mellem borgere, lods ejere, lokale myndigheder samt de centrale politiske og administrative instanser.

- *Regering og Folketing opfordres til at lade naturforvaltningen være et område, hvor der eksperimenteres med borgerinddragelse og nye beslutningsfora inden for de rammer, som kravet om bevarelse af vores naturgrundlag sætter.*

6. DET OFFENTLIGE SKAL GÅ FORAN SOM GRØN FORBRUGER OG GRØN VIRKSOMHED

Det offentlige har en forpligtigelse til at gå foran og vise, at det i sine handlinger lever op til de samme krav, som stilles til virksomheder og borgere. Konsekvent miljøbevidst indkøb af varer og tjenesteydelser samt konsekvent miljøvenlig drift af institutioner, bygninger og arealer kan medføre store forbedringer for miljøet.

Stat, amter og kommuner indkøber og forbruger årligt varer og tjenesteydelser for ca. 100 milliarder kr. Ved at stille konsekvente miljømæssige krav til varer og tjenesteydelser, og dermed producenter og leverandører, kan det offentlige bidrage til at sætte skub i miljøcertificeringen af danske virksomheder. Kun ca. 650 ud af landets ca. 300.000 virksomheder er miljøcertificerede i dag. Det kan desuden bidrage til at forøge antallet af miljømærkede produkter på markedet.

- *Vi opfordrer regering og Folketing til at fremskynde overgangen til en konsekvent grøn indkøbspolitik hos det offentlige og stille krav til det offentlige om at indføre konsekvent miljøvenlig drift af egne institutioner, bygninger og arealer, f.eks. via miljøstyring.*

Progressive erhvervsvirksomheder vedkender sig ikke blot et økonomisk ansvar over for deres aktionærer, men også et videregående miljømæssigt og socialt ansvar. Deres regnskaber er kendetegnede ved en “tredobbelt bundlinje”.

- *Vi opfordrer regering og Folketing til at understøtte brug af "den tredobbelte bundlinje" ved at indføre miljøklausuler og sociale klausuler i forbindelse med offentlige udliciteringer.*

Samlet vil disse tiltag betyde, at virksomheder, der ad frivillighedens vej går i spidsen for et bedre miljø og et rummeligere arbejdsmarked, opnår en forment konkurrencefordel.

7. LOKALSAMFUNDENE SKAL STYRKES

I de seneste årtier har landdistrikterne befundet sig i en ond cirkel med faldende beskæftigelses- og indtjeningsmuligheder samt svindende skattegrundlag og offentlig service. De handlende er stort set forsvundet, og tilbage er en stadig mindre lokalbefolkning, der ofte må køre langt til arbejde i og omkring de større byer. I dag bruger befolkningen i landdistrikterne primært bilen til at bevæge sig mellem forskellige "satellitter" i deres hverdag (arbejde, institutioner, indkøb mv.), og de private økonomiske udgifter til persontransport i egen bil afspejler ikke de samfundsmæssige omkostninger.

Vi ønsker, at der udvikles bæredygtige lokalsamfund også i landdistrikterne med beskæftigelsesmuligheder og velfungerende servicefunktioner. Der skal skabes incitamenter for at tiltrække nye grønne virksomheder og institutioner, herunder også arbejdspladser for den højtuddannede og vel-lønnede del af befolkningen.

- *Regering og Folketing opfordres til at iværksætte undersøgelser af, hvordan der udvikles en erhvervs- og boligstruktur i landdistrikterne, som også kan bidrage til at reducere persontransporten i egen bil.*

Der er desuden behov for en revurdering af hvilke aktiviteter og funktioner, der skal tillades i landdistrikternes landzoner. Målsætninger om øget adgang til naturen, flersidig arealanvendelse og muligheder for eksperimenter med økologiske boformer støder på barrierer, specielt i form af amternes forvaltning af naturbeskyttelsesloven og planlovens zonebestemmelser.

- *Regering og Folketing opfordres til at iværksætte et sammenhængende udredningsarbejde om revision af lovgivning og forvaltningspraksis på disse områder, herunder vurdering af fordele og ulemper set i et bæredygtighedsperspektiv. Som udgangspunkt bør planlovgivningens zonebestemmelser ikke stå i vejen for en bæredygtig udvikling i landdistrikterne.*

Det skal dog sikres, at en mere lempelig praksis over for økologiske projekter i lille skala, ikke fører til at der også lempes over for placering af større bebyggelser og større erhvervsvirksomheder i landzonerne.

8. DER SKAL SKABES RUM FOR FOLKELIG INVOLVERING I OG DIALOG OM BÆREDYGTIG UDVIKLING

Bæredygtig udvikling er i høj grad et spørgsmål om forandring af grundlæggende holdninger og adfærdsmønstre. Denne forandring kan erfaringsmæssigt ikke ændres pr. direktiv, men kun i dialog om og i afprøvning af nye mønstre. Der skal derfor skabes udvidet rum for dialog om og eksperimenter med bæredygtige løsninger.

Regering og Folketing opfordres til

- *at oprette en økologisk ombudsmandinstans, der gives mulighed for at sætte skøn over regler, hvor der er tale om økologisk og socialt fornuftige projekter, set i et bæredygtighedsperspektiv*
- *at indføre eksperimentelle zoner, hvor befolkningen kan eksperimentere med nye bæredygtige løsninger med udvidet mulighed for dispensation fra lovgivning m.v.*
- *at skabe incitamenter til at andelen af Lokal Agenda 21-aktive kommuner øges fra de nuværende ca. 70% til 100% inden FN's Rio+10-topmøde i år 2002*

Kravene om helhedssyn og bred inddragelse af forskellige aktører har ikke støtte i dansk forvaltningstradition, og myndighederne står tydeligvis tøvende over for, hvordan man skal leve op til disse udfordringer.

- *For at øge erfaringsgrundlaget opfordres regering og Folketing til at igangsætte forskning og eksperimenter inden for "sektorintegration" samt nye demokratiske dialog- og samarbejdsformer, der inddrager forskellige typer aktører.*

De Grønne Guider, Den Grønne Fond og Den Grønne Jobpulje har været væsentlige drivkræfter i de senere års lokale arbejde med bæredygtighed.

- *Regering og Folketing opfordres til at videreføre og styrke Det Grønne Sekretariat (Den Grønne Fond og Den Grønne Jobpulje) og de Grønne Guider.*

Læring om bæredygtighedens principper og praksis må være en integreret del af alle former for uddannelse og kompetenceopbygning, specielt opdragelse og uddannelse af børn og unge.

- *Regering og Folketing opfordres til at indskrive emnet "bæredygtighedens principper og praksis" i folkeskolernes undervisningsplaner.*

9. DANMARK SKAL GÅ FORAN I ARBEJDET FOR GLOBAL SOLIDARITET

I det 20. århundrede vænnede vi os gradvist til at udvise solidaritet med de svageste i vort eget samfund over skattebilletten.

I det 21. århundrede er det visionen at udvide solidariteten til at omfatte hele jordens befolkning. Dette kræver en grundlæggende nytænkning af de rige landes bistandshjælp, som lider af en række svagheder og mangel på effektivitet. Hjælpen må i højere grad internationaliseres (multilateral hjælp) og finansieres via internationale, direkte indtægtskilder, f.eks. skat på spekulative valutatransaktioner. Bistandshjælpen må samtidig omlægges fra det nuværende "almisseprincip" til lovbundne blokudligningstilskud, som vi kender det mellem rige og fattige kommuner i Danmark, og som man også ser tilløb til gennem strukturfondene inden for EU. Endelig skal tilskuddene kunne knyttes til betingelser om demokratisk styre og bæredygtig udvikling i modtagerlandet, og de skal undergives en interna-

tional uafhængig revision og evaluering for at undgå misbrug og sikre effektivitet i anvendelsen af udligningstilskuddene.

- *Vi opfordrer regering og Folketing til i EU, FN og andre relevante fora at arbejde for en omlægning af de rige landes udviklingsbistand efter de her nævnte principper.*

Omfordeling gennem bistandshjælp er imidlertid ikke tilstrækkeligt. Bistanden må suppleres med nye principper for solidaritet, først og fremmest "fair trade", der giver fattige lande adgang til vores markeder uden toldbarrierer.

Desuden skal vidensoverførsel gennem uddannelse, træning samt hjælp til strukturomlægninger give bønder, fiskere o.l. i den tredje verden et bedre udkomme og dermed mulighed for en bæredygtig dyrkning og brug af naturgrundlaget.

- *Vi opfordrer regering og Folketing til at indskrive sådanne principper for global solidaritet i den nationale plan for bæredygtig udvikling og at arbejde for deres udbredelse blandt de vestlige industrilande.*

10. ET INTEGRERET SÆT AF BÆREDYGTIGHEDSINDIKATORER SKAL UDVIKLES

Vurderingen af, om udviklingen i samfundet er udtryk for frem- eller tilbageskridt, har hidtil været tæt knyttet til måling af økonomiske nøgletal, specielt bruttonationalproduktet (BNP). Som et mål for en periodes økonomiske aktivitet, der principielt opgøres i markedspriser, er BNP hverken designet eller egnet til at sige noget om bæredygtighed. Desuden bygger BNP som udviklingsmål på et konkurrerende koncept, der fremmer international sammenligning med fokus på materiel vækst og kulturel uniformitet.

Styring mod bæredygtig udvikling kræver udvikling af nye, mere helhedsorienterede redskaber. Når vi ønsker et helhedsorienteret billede af udviklingen, må vi derfor forlade idéen om ét enkelt udviklingsindeks og gå over til et sæt af bæredygtig-

hedsindikatorer. Et sådant skal bestå af en række kvantitative og kvalitative indikatorer, der hver især fungerer som pejlemærke for tilstanden, belastningen eller indsatsen inden for et nøgleområde af betydning for en bæredygtig udvikling. Samlet skal et sådant indikatorsystem integrere alle aspekter af en bæredygtig udvikling og synliggøre sammenhænge mellem sektorerne. Det skal kunne vise noget om udviklingens retning på kortere og på længere sigt.

Bæredygtighedsindikatorer skal bruges både som prioriteringsværktøj for udarbejdelse af strategier og som opfølgingsværktøj. Valget af indikatorer må afspejle de problemområder og de målsætninger, der sættes på dagsordenen som væsentlige for bæredygtig udvikling. Desuden må indikatorerne underkastes løbende evaluering og udvikling i takt med, at problemer og fokusområder forandrer sig.

- *Det anbefales regering og Folketing at udvikle et sammenhængende system af bæredygtighedsindikatorer, der må indeholde i hvert fald følgende overordnede kategorier af indikatorer:*

- *Indikatorer for produktionens og forbrugets fysiske volumen og beslaglæggelse af natur: kvantitative og kvalitative indikatorer for materialeforbrug, energiforbrug og arealforbrug.*

- *Økonomi- og teknologiindikatorer: indikatorer for en forebyggende miljøindsats, herunder indikatorer for grønne investeringer, indikatorer for forskning i samt udvikling og anvendelse af grønne teknologier.*

- *Sociale indikatorer: objektive og subjektive velfærdsindikatorer, herunder sundheds- og livskvalitetsindikatorer, demokratiindikatorer og uddannelsesindikatorer.*

- *Miljøindikatorer: indikatorer for belastningen af miljøet, herunder indikatorer for CO₂-udslip, pesticidforbrug, brug af farlige stoffer og affaldsdannelse. Indikatorer for tilstanden i miljøet, herunder kvantitative og kvalitative indikatorer for luftens, vandets og jordens tilstand.*

- *Naturindikatorer: indikatorer for den vilde flora og faunas tilstand, livsbetingelser og mangfoldighed, indikatorer for økosystemers stabilitet og evne til at genfinde balance.*

- *Det forudsættes, at indikatorsystemet kobles til mål og handlingsplaner via et "bæredygtighedsbudget" eller til målsætninger for, hvad indikatorerne skal vise på mellemlangt og langt sigt, f.eks. om hhv. 5, 10 og 20 år.*

Valget af indikatorer inden for de fem overordnede kategorier er knyttet til de værdier og målsætninger, den samfundsmæssige udvikling skal fremme. Derfor kan valget af indikatorer ikke afgøres rent sagligt.

- *Vi opfordrer derfor regering og Folketing til at lade valget af bæredygtighedsindikatorer være et nøglespørgsmål i den brede samfundsmæssige dialog, som må være grundlaget for en National Agenda 21, og et redskab til at inddrage borgerne aktivt i at definere og præge en bæredygtig udvikling.*

Danmarks Deklarationens baggrund og tilblivelse

Med henblik på at anmode faglige,
frivillige og folkelige organisationer
om at medunderskrive Danmarks
Deklaration skal følgende oplyses om
initiativet og processen frem mod
deklarationens endelige udformning.

BAGGRUND FOR DANMARKSDEKLARATIONEN

På FN's generalforsamling om miljø og udvikling (UNGASS) i 1997, som markerede 5-året for FN's konference for miljø og udvikling i Rio de Janeiro i 1992, blev medlemslandene opfordret til senest i 2002 at have udarbejdet nationale strategier for bæredygtig udvikling. Strategier, der skal fremlægges på FN's miljøkonference i Sydafrika samme år.

Dette arbejde, der supplerer Lokal Agenda 21 ved at rette sig mod nationale strukturer af betydning for bæredygtig udvikling, blev annonceret i regeringens Natur- og Miljøpolitiske Redegørelse 1999.

Ifølge regeringen giver arbejdet lejlighed til at sætte fokus på et af tidens vigtigste emner og til at samarbejde med brede dele af det danske samfund.

DANMARKSDEKLARATIONENS FORMÅL

DanmarksDeklarationen er et oplæg til regering og Folketing om hvilke grundlæggende værdier og problemstillinger, arbejdet med den nationale strategi bør tage afsæt i. DanmarksDeklarationen giver desuden en række anbefalinger til regeringstiltag. Deklarationen beskæftiger sig ikke kun med natur- og miljøspørgsmål, men samtænker miljø med økonomiske og sociale forhold i overensstemmelse med bæredygtighedsbegrebet.

DanmarksDeklarationen er desuden en opfordring til den danske regering om at indlede et samarbejde med underskriverne af deklarationen om udarbejdelse af den nationale strategi for bæredygtig udvikling i Danmark. En sådan bredere dialog mellem regering, institutioner og civilsamfund er udtrykkeligt forudsat i Agenda 21-dokumentet fra Rio.

DEKLARATIONENS MÅLGRUPPER

DanmarksDeklarationen sendes til 70 landsdækkende faglige, frivillige og folkelige organisationer, som hermed opfordres til, ved deres underskrift, at tilslutte sig deklARATIONEN inden den overrækkes regering og Folketing i starten af 2001. Bilag 1 er en fortegnelse over de 70 organisationer.

Ud over disse organisationer, som direkte opfordres til at tilslutte sig deklARATIONEN, har andre interesserede organisationer samt kommuner og amter mulighed for at tilslutte sig DanmarksDeklARATIONEN ved henvendelse til Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis (Øko-net).

Den endelige målgruppe for deklARATIONEN er regering og Folketing. Det er dog den danske regering, der rent praktisk forestår udarbejdelsen af den nationale strategi, og som dermed opfordres til at inddrage de underskrevne organisationer i et samarbejde.

INITIATIVTAGER TIL DANMARKS DEKLARATIONEN

Initiativet til DanmarksDeklARATIONEN udgik fra Øko-net, der har modtaget støtte fra Miljø- og Energiministeriets *Den Grønne Fond* og *År 2000 Fonden* oprettet af regeringen til at gennemføre en bredere samfundsdialog om kravene til en bæredygtig udvikling.

Øko-net er en forening der arbejder med folkeoplysning om økologi, natur og miljø. Foreningen har en bestyrelse med cand.pæd.bio. Bo Bramming som formand.

ORGANISATION

I foråret 2000 nedsatte Øko-net et Agenda 21-råd på 41 personer fra organisationer, kommuner og amter, universiteter og sektorforskning, erhvervsliv mv. Formålet var at skabe et bredt samarbejde om-

kring formuleringen af DanmarksDeklARATIONEN, og Agenda 21-rådet fik til opgave at formulere de indledende udkast til deklARATIONEN. Rådets medlemmer har i dette arbejde optrådt som privatpersoner. Bilag 2 er en fortegnelse over de af rådets medlemmer, som har deltaget aktivt i arbejdet, og som støtter op om deklARATIONENS temaer som væsentlige for en debat om indholdet af en national strategi.

Agenda 21-rådet nedsatte en redaktionsgruppe, der fik mandat til at udarbejde første udkast til deklARATIONEN og efterfølgende at indarbejde høringsvar mv. i deklARATIONEN.

PROCESSEN BAG DANMARKS DEKLARATIONEN

På baggrund af en indgående debat på en e-mail-liste, med op mod 100 indlæg fra Agenda 21-rådets medlemmer, blev der udarbejdet et første udkast til DanmarksDeklARATIONEN.

Udkastet blev diskuteret i et åbent forum på miljøudstillingen "Det Grønne Spor" i Øksnehallen i København i juni. På bl.a. dette grundlag udarbejdede Agenda 21-rådet et revideret udkast, der i juli blev sendt i høring hos de 70 landsdækkende organisationer samt hos kommuner og amter.

Dialogen om DanmarksDeklARATIONEN kulminerede på "ØkoTræf 2000", et folkeligt arrangement 17.-20. august 2000 på Dyrskuepladsen i Roskilde med 500-600 deltagere, hvor den sidste præsentation af og høring over DanmarksDeklARATIONEN fandt sted.

Efter høringsperiodens udløb 1. september har Agenda 21-rådet – med udgangspunkt i de indkomne høringssvar og input fra ØkoTræf 2000 – udarbejdet den endelige deklARATIONEN.

På grundlag af denne folkelige mobilisering sendes DanmarksDeklARATIONEN nu ud til faglige, frivillige og folkelige organisationer med opfordring om tilslutning ved underskrift.

Tilslutning ved underskrift

“Vi – faglige, frivillige og folkelige organisationer i Danmark – fremlægger med vores underskrift af DanmarksDeklarationen en række problemstillinger, værdier og anbefalinger over for regering og Folketing som et oplæg til et samarbejde omkring udarbejdelsen af en national plan for bæredygtig udvikling i Danmark i det 21. århundrede – en National Agenda 21.

Vi støtter op om deklarationens temaer som væsentlige for en debat om bæredygtig udvikling i Danmark. En national Agenda 21 må nødvendigvis være helhedspræget, hvilket afspejler sig i bredden af deklarationens temaer. Det betyder dog, at vi hver for sig ikke er lige engagerede i alle dens problemstillinger eller nødvendigvis enige i alle dens udsagn.

Vi forventer imidlertid at regering og Folketing forholder sig til de problemstillinger, værdier og anbefalinger, der sættes til debat i denne deklaration. Som vores del af et samarbejde med den danske regering vil vi selv – inden for egne virkefelter – påtage os ansvar for at skabe dialog om bæredygtighed og for at integrere principperne herfor i vort arbejde. En sådan indsats vil udbrede debatten om bæredygtig udvikling og styrke bæredygtig adfærd i brede kredse og sammenhænge. Denne indsats vil være et væsentlig supplement til indsatsen fra regering og Folketing og vil styrke arbejdet med en national plan for bæredygtig udvikling i Danmark”.

De organisationer der tilslutter sig DanmarksDeklarationen kan ses på: www.DanmarksAgenda21.dk/DD

Bilag 1

Fortegnelse over de 70 organisationer som opfordres til, ved deres underskrift, at tilslutte sig deklARATIONEN inden den overrækkes regering og Folketing i starten af 2001.

92-gruppen,
c/o Mellempøkeligt Samvirke, Borgergade 14,
1300 København K

Amtsrådsforeningen,
Dampfærgevej 22, Postboks 2593,
2100 København Ø

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd,
Reventlowsgade 14, 1651 København V

Boligselskabernes Landsforening,
Stuðiestræde 50, 1554 København V

CARE Danmark,
Nørrebrogade 68B, 2200 København N

Danmarks Aktive Forbrugere,
Rosenørns Allé 41, 1970 Frederiksberg C

Danmarks Jurist- og Økonomforbund,
Gothersgade 133, 1123 København K

Danmarks Naturfredningsforening,
Masnedøgade 20, 2100 København Ø

Dansk Arbejdsgiverforening,
Vester Voldgade 113, 1552 København V

Dansk Byplanlaboratorium,
Nørregade 36, 1., 1165 København K

Dansk Center for Byøkologi,
Jægergårdsvej 97, 8100 Århus C

Dansk Cyklist Forbund,
Rømersgade 7, 1362 København K

Dansk Familielandbrug,
Vester Farimagsgade 6, 3., 1606 København V

Dansk Folkeoplysnings Samråd,
Bredgade 36, 1260 København K

Dansk Handel & Service,
Vester Farimagsgade 19, 1506 København V

Dansk Industri,
H. C. Andersens Boulevard 18,
1787 København V

Dansk Magisterforening,
Peter Bangs Vej 32, 2000 Frederiksberg

Dansk Metal,
Nyropsgade 38, 1790 København V

Dansk Vindmølleforening,
Egensevej 24, Vålse, 4840 Nørre Alslev

Danske Elværkers Forening,
Rosenørns Allé 9, 1970 Frederiksberg C

**Danske Gymnastik- & Idrætsforeninger
– DGI,**
Vingsted Skovvej 1, Vingsted, 7182 Bredsten

De Danske Landboforeninger,
Axelborg, Vesterbrogade 4 A, 1620 København V

Det Danske Handelskammer,
Børsen, 1217 København K

Det Danske Spejderkorps,
Arsenalvej 10, 1436 København K

Det Økologiske Råd,
Landgreven 7, 4. sal, 1301 København K

DUF, Dansk Ungdoms Fællesråd,
Scherfigsvej 5, 2100 København Ø

FDB,
Roskildevvej 65, 2620 Albertslund

FN-forbundet,
Midtermolen 3, st. th., 2100 København Ø

Folkehøjskolernes Forening i Danmark,
Nytov 7, 1450 København K

Forbrugerrådet,
Fiolstræde 17, Postboks 2188, 1017 København K

Foreningen Dansk Byøkologi,
c/o Dansk Center for Byøkologi,
Jægersgårdsgade 97, 8100 Århus C

Foreningen Destination 21,
c/o Turismens Udviklingscenter,
Vester Farimagsgade 3, 1606 København V

Foreningen for biodynamisk Jordbrug,
Birkum Bygade 20, Birkum, 5220 Odense SØ

Forum for Energi og Udvikling,
Blegdamsvej 4 b 1.sal, 2200 København N

Friluftsrådet,
Scandiagade 13, 2450 København SV

Greenpeace,
Bredgade 20, baghuset 4., 1260 København K

Grøn Information,
Nørregade 36, 2. sal, 1165 København K

Grønne Familier,
Landssekretariat, Nørregade 36, 2.tv.,
1165 København K

**Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i
Danmark – HK,**
H.C. Andersens boulevard 50, 1780 København V

Håndværksrådet,
Amaliegade 31, 1256 København K

Ingeniørforeningen i Danmark – IDA,
Kalvebod Brygge 31-33, 1780 København V

Jordbrugsakademikernes Forbund,
Strandvejen 863, 2930 Klampenborg

Kommunernes Landsforening,
Gyldenløvesgade 11, 1600 København V

Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark,
Applebys Plads 5, 1411 København K

Landbrugsrådet,
Axeltov 3, 1609 København V

Landsforeningen af Landsbysamfund,
Nørvad 4, Nysum, 9610 Nørager

Landsforeningen for Økosamfund,
Landsbyvænget 10, Herskind, 8464 Galten

Landsforeningen Levende Hav,
Rødspættevej 12, Bønnerup Havn, 8585 Glesborg

Landsforeningen Natur og Ungdom,
Rosenørns Allé 35, 1970 Frederiksberg C

Landsforeningen Praktisk Økologi,
Sekretariatet, Maglevænget 61, 4571 Grevinge

Landsforeningen Økologisk Byggeri,
Hindsgavl Allé 2, 5500 Middelfart

Landsforeningen Økologisk Jordbrug,
Økologiens Hus, Frederiksgade 72, 8000 Århus C

Landsorganisationen i Danmark – LO,
Rosenørns Allé 12, 1634 København V

Lejernes Landsorganisation i Danmark,
Reventlowsgade 14, 4., 1651 København V

Max Havelaar Fonden, c/o FKN,
Nørregade 13, kld., 1165 København K

Mellemfolkeligt Samvirke, MS,
Borgergade 14, 1300 København K

Miljøbevægelsen NOAH,
Nørrebrogade 39, 1.tv., 2200 København N

Naturrådet,
Frederiksborggade 15, 1360 København K

Netværk mod overflødige motorveje,
Langebjergvej 260A, 3050 Humlebæk

**Nordvestjysk Folkecenter for Vedvarende
Energi,**
Kammersgårdsvej 16, Postboks 208, Sønder Ydby,
7760 Hurup Thy

**Organisationen for Vedvarende Energi
– OVE,**
Det Grønne Kontorhus, Danneborgsgade 8 a,
8000 Århus C

**Organisationen Mod Gensplejsede
Fødevarer,**
Tystrupvej 27, 4480 Store Fuglede

Samvirkende Energi- og Miljøkontorer,
Preislers Plads 1, 8800 Viborg

Socialpolitisk Forening,
Lygten 18, 2400 København NV

Specialarbejderforbundet i Danmark – SiD,
Kampmannsgade 4, Postboks 392,
1790 København V

Teknologirådet,
Antonigade 4, 1106 København K

U-landsimporten,
Skindergade 24, 1159 København K

**Udviklingscentret for Folkeoplysning og
Voksenundervisning,**
Tordenskjoldsgade 27, 1055 København K

Vindmølleindustrien,
Vester Voldgade 106, 1552 København V

WWF Verdensnaturfonden,
Ryesgade 3F, 2200 København N

Bilag 2

Tilslutning fra Agenda 21-rådet

Agenda 21-rådet er nedsat af Øko-net med det formål at skabe et bredt samarbejde omkring formuleringen af "Danmarks Deklaration – erklæring om en dansk dagsorden for bæredygtig udvikling i det 21. århundrede".

Følgende medlemmer af rådet støtter op om deklARATIONENS temaer som væsentlige for en debat om indholdet af en national strategi for bæredygtig udvikling i Danmark.

Det skal pointeres at rådets medlemmer her optræder som privatpersoner, altså uafhængigt af arbejdsmæssig og organisatorisk tilhørsforhold.

Johs. Bertelsen,
forstander, Kristeligt Studenter-Settlement

Barbara Diklev,
Landsforeningen af Landsbysamfund

Lilian Ebbesen,
Grøn Guide i Ikast

Pernille Hagedorn-Rasmussen,
Miljøbevægelsen NOAH

Henning Hansen,
Socialpolitisk Forening og Center for Alternativ Samfundsanalyse, CASA

Kaj Hansen,
Grøn Innovation

Poul Henrik Harritz,
præsident, Danmarks Naturfredningsforening

Claus Heinberg,
lektor, Roskilde Universitetscenter, RUC

Peter Hesseldahl,
journalist, forfatter

Birgitte Hoffmann,
forsker, Institut for Bygninger og Energi,
Danmarks Tekniske Universitet, DTU

John Holten-Andersen,
sekretariatschef, Naturrådet

Lis Husmer,
miljøkonsulent, Center for Alternativ Samfunds-
analyse, CASA

Ia Brix Jensen,
international medarbejder, Danmarks Naturfred-
ningsforening

Line Holst Jensen,
Agenda 21-medarbejder, Suså Kommune

Torleif Jonasson,
Rio+8 koordinator, FN-forbundet

Nanna Jordt Jørgensen,
formand, Natur og Ungdom

Niels Johan Juhl-Nielsen,
sektionsleder, Københavns Kommune

Mette Kloppenborg,
Agenda 21-gruppen, Silkeborg

Karsten Lindhardt,
grøn konsulent, Danske Gymnastik- & Idrætsfore-
ninger, DGI

Jeppe Læssøe,
forsker, Danmarks Miljøundersøgelser, DMU

Povl Markussen,
leder af Agenda Center Albertslund

Jørn Ulrick Moos,
chefkonsulent, Teknologisk Institut, Erhvervs-
analyser

Thorkild Dahl Nielsen,
landmand / borgmester i Tinglev kommune /
Amtsrådsmedlem i Sønderjyllands Amt (V)

Lise Drewes Nielsen,
transportforsker, Roskilde Universitetscenter,
RUC

John Nordbo,
koordinator af 92-gruppen

Lars Pehrson,
direktør, Merkur – Den Almennyttige Andelskasse

Johannes Poulsen,
formand for Miljø- og Forsyningsudvalget,
Kommunernes Landsforening (B)

Bjarne Rasmussen,
Lokal Agenda 21-koordinator, Storstrøms Amt

Anne Funch Rohmann,
projektleder, Teknologirådet

Lene Raunkjær,
projektleder, Sønderjylland som Økologisk
Forsøgsområde

Rachel Santini,
kultursociolog, mag.art. / ernæringsfysiolog,
Dansk Institut for Folkesundhed, DIF

Laue Traberg Smidt,
advokat

Anne Mette de Visser,
cand.agro., Ph.d.-stipendiat, Institut for
Erhvervsøkonomi og Samfundsvidenskab,
Roskilde Universitetscenter, RUC

Hjalte Aaberg,
formand for Miljø- og Planudvalget i Albertslund
Kommune (A)

DANMARKSDEKLARATIONEN

DanmarksDeklarationen er et oplæg til regering og Folketing om hvilke grundlæggende værdier og problemstillinger, regering og Folketing bør forholde sig til ved udarbejdelsen af en strategi for en bæredygtig udvikling i Danmark – en National Agenda 21.

DanmarksDeklarationen kan også læses på Internettet:
www.DanmarksAgenda21.dk/DD

ERKLÆRING OM EN DANSK DAGSORDEN FOR

BÆREDYGTIG UDVIKLING

I DET 21. ÅRHUNDREDE

ØKO•NET

Netværket for økologisk
folkeoplysning og praksis